

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

het therapeutisch werk dat ik graag meer had willen lezen. Misschien biedt dat stof voor een nieuw boek.

Annah Planjer

Literatuur

Hughes, Daniel A. (2007). *Attachment-focused family therapy*. New York/London: Norton.

Genograms. Assessment and Intervention. Third Edition.

Monica McGoldrick, Randy Gerson, Sueli Petry (2008). New York/London: Norton. 380 pp. Ca. € 25,-. ISBN 978-0-393-70509-6.

Vorig jaar werd de derde gewijzigde druk gepubliceerd van het in 1985 voor het eerst verschenen handboek over genogrammen.

In elf hoofdstukken worden de mogelijkheden van het gebruik van genogrammen toegelicht. Eerst bespreken de auteurs de symbolen die gebruikt worden bij het maken van een genogram. Dit onderdeel is sinds de voorgaande edities verder uitgebreid. Voorbeelden zijn: symbolen voor transseksualiteit, migratie, verslavingen, psychische stoornissen, diverse relatievormen, gedrag (roken, drinken) en uitzonderlijke lichamelijke kenmerken (obesitas, anorexia), en er is ook plaats gemaakt voor thema's rond etniciteit, klasse en geslacht. De interactionele symbolen zijn ook uitgebreid, onder andere voor seksueel, lichamelijk en psychisch misbruik. Tot slot is er een overzichtje van de werkvelden waarin het genogram, althans in Amerika, wordt gebruikt. Daar vinden

we een veel groter toepassingsgebied dan hier in Nederland en ik denk ook in de rest van Europa gebruikelijk is.

In het tweede hoofdstuk gaan de schrijvers in op het tekenen van het genogram en hoe diverse ontwikkelingen en gecompliceerde situaties in kaart te brengen zijn.

Dan (hoofdstuk III) wordt ingegaan op het soort vragen van het interview, met veel vragen als voorbeeld. Dit hoofdstuk geeft een breed spectrum van de mogelijke onderwerpen die ter sprake kunnen komen. Op basis daarvan wordt in het volgende hoofdstuk (IV) besproken hoe men op zoek kan gaan naar bepaalde kenmerkende patronen in een familie. De auteurs gaan ervan uit dat deze patronen zich herhalen in de volgende generaties en op die manier ook aanwijzingen kunnen geven voor de toekomst. Zij wijden ook een hoofdstuk (V) aan het geven van interpretaties van de fami-

liestructuur, zoals de opbouw van het gezin, de samenstelling van gezin en familie (wie woont er bij wie, hoeveel generaties wonen er samen, de gezinsconstellatie, de plaats in de kinderrij). Alles wordt net als in de vorige edities geïllustreerd met de genogrammen van beroemde families, die in de loop van de jaren door onderzoek van de auteurs steeds gedetailleerder zijn geworden: de familie Bateson, de Kennedy's, de Fon-da's, maar ook de familie van Freud, van Frida Kahlo en van Che Guevara.

Hoofdstuk VI gaat over het vaststellen van patronen en hoe die te verbinden met het functioneren van het systeem. Ook komen de rollen in het gezin, het niveau van functioneren, de weerbaarheid van het systeem en het zoeken naar bronnen van kracht aan bod. Dan volgt er een hoofdstuk (VII) over de betekenis en werking van relationele driehoeken (Bowen, 1978) en een hoofdstuk (VIII) over het volgen van een individueel gezinslid door de levenscyclus van zijn gezin. De toepassing van genogrammen in diverse psychotherapeutische werksettingen, bij de behandeling van bepaalde lichamelijke ziekten en bij opvallende gebeurtenissen in de familie wordt behandeld in hoofdstuk IX. Hoofdstuk X is een coproductie met E. Gil en gaat in op creatieve werkvormen op basis van genogrammen. De auteurs noemen ze spelgenogrammen. Het laatste hoofdstuk gaat in op de mo-

gelijkheden en beperkingen van het gebruik van genogrammen en stipt de ethische en juridische aspecten van het gebruik ervan aan. Gezinnen en gezinsleden geven informatie over mensen die niet aanwezig zijn. Hoe ga je daar mee om, wat mag en wat kan?

Midden in het boek zijn een dertigtal gekleurde genogrammen te zien, rondom verschillende thema's, rondom beroemde personen en op verschillende manieren gemaakt (bijvoorbeeld een schilderij van Frida Kahlo), en verschillende spelgenogrammen.

Dit boek over genogrammen is een uitgebreid, compleet en vol werk geworden, maar soms ook wat teveel van het goede. Hoewel ik veel met genogrammen werk raakte ik enigszins overspoeld door dit boek.

Een grote verbetering vind ik dat er sinds de vorige edities een auteur (Petri) bijgekomen is met een recent migratieverleden. De thema's rondom etniciteit, migratie, maar ook gender en klasse krijgen daardoor een duidelijker plaats dan voorheen, waardoor het boek een uitstraling heeft van diversiteit.

Wel wordt naar mijn mening de potentie van het gebruik van genogrammen in een (psycho)therapeutische setting onvoldoende uitgewerkt. Het proces waarin je als therapeut met het cliëntsysteem geraakt en de positieve therapeutische kracht die daarvan kan uitgaan, ko-

... interpretaties van famieliestructuur en -patronen ...

men te weinig aan bod. Het genogram als zodanig gaat daardoor teveel een eigen leven leiden.

De analyses van de levens van inmiddels overleden personen gaan voorbij aan het belang dat het maken van een genogram met een individu of familie toch vooral moet hebben, namelijk het proces tussen therapeut en cliënt(systeem), waarin vertellen en delen van ervaringen van net zo groot belang is als het verzamelen van feiten. Hierdoor raken de opmerkingen in hoofdstuk IX over het nut van genogrammen om het hele systeem bij de behandeling te betrekken, om familiegeheimen boven water te krijgen of om werkzame interpuncties te vinden, ondergesneeuwd. De weinige uitgewerkte voorbeelden van het gebruik van genogrammen in een actuele therapiesituatie later in het boek zijn verreweg het meest illustratief.

De auteurs zien voor de toekomst grote mogelijkheden in het gebruik van geavanceerde computersoftware. De ge-

gevens van een en dezelfde cliënt zouden dan op diverse manieren getoond kunnen worden: met focus op lichamelijke ziekten, verslavingen, sociale contacten, plaats in de kinderrij, op een bepaalde datum of levensfase, enzovoort. Het is

waar dat deze manier van analyseren veel studiemateriaal zou kunnen opleveren voor onderzoek naar het functioneren van families. Maar toch bekruipt mij het gevoel dat

de genogrammen met de auteurs op de loop gaan en het verzamelen van een volledige set gegevens een belangrijker doel lijkt te worden dan het helpen oplossen van de problematiek van cliënten. Hierdoor wekte de derde editie van dit gedegen naslagwerk bij mij toch ook wat irritatie.

Nel Jessurun

Literatuur

Bowen, M. (1978), *Family Therapy in Clinical Practice*, Northvale, NJ: Jason Aronson.

**... compleet, maar
soms te veel van
het goede ...**

